

Gamle møller på Lolland-Falster

www.moellerpaalf.dk

På Lolland-Falster er der bevaret forholdsvis mange gamle møller – og de er alle vindmøller. Især er der mange stubmøller, som er den ældste type vindmølle. Af de bevarede 16-18 stubmøller i Danmark befinder de 5 sig på Lolland-Falster, heriblandt landets måske ældste. Og de er alle funktionsdygtige.

Stubmøllerne

De fem bevarede stubmøller på Lolland-Falster er i kronologisk rækkefølge: Maribo (Vesterby, ca. 1600), Østofte (ca. 1641), Torkilstrup (ca. 1650), Kappel (ca. 1730) og Stouby (ca. 1790).

Stubmøllen er bygget op omkring en stub. Det er et lodretstående stykke egetømmer, der bæres og støttes af møllefodens skræstivere. Hele møllehuset eller møllekroppen kan drejes om stubben ved hjælp af et spil (en krøjevogn).

Adgangen til en stubmølle sker via svansen, som er et langt stykke tømmer, en »hale«, der stikker ud fra møllekroppen. Svansen har en dobbelt funktion: Den fungerer som trappe og bruges desuden, når møllen skal drejes (krøjes).

De hollandske møller

I løbet af 1800-tallet blev de gamle stubmøller udkonkurreret af en ny mølletype, som blev kaldt hollandske møller. Den hollandske mølle er konstrueret, så kun selve hatten med vingerne drejes efter vinden.

Møllekroppen blev derved en faststående bygning, som kunne gøres meget større. Den nederste del blev ofte bygget af kampesten eller mursten. En afgørende teknisk forskel mellem stubmøllerne og den hollandske mølle er desuden, at kværnene i en hollandsk mølle drives af et vandretliggende tandhjul, stjernehjulet. Det muliggør, at der kan være flere kværne i en hollandsk mølle.

De hollandske møller, der omtales på dette informationsark, er i kronologisk rækkefølge: Ejegod (1816), Vindeby (1824), Fejø (1858), Eskilstrup (1882), Ket-

tinge (1891), Majbølle (1896) og Gedesby (1911). Der findes desuden på Lolland-Falster nogle private møller: Lundby, Nørre Alslev og Skovby.

Ejegod Mølle (Nykøbing)

blev opført i 1816 som en stor 8-kantet hollandsk mølle med galleri og løgformet hat. Den hørte under gården Ejegod, hvorfra den har sit navn. I 1936 blev møllen overtaget af Nykøbing Kommune, og i 1964 blev den fredet. Møllen ligger i den nordlige del af Nykøbing by og er på nuværende tidspunkt omgivet af bymæssig bebyggelse. Møllen ejes siden 2002 af Ejegod Møllelaug, som har stået for en gennemgående restaurering. Den sidste etape blev udført i 2016. Den oprindelige møllerbolig og magasinbygning i forbindelse med møllen er bevaret. Der er indrettet legetøjsmuseum i den gamle møllerbolig.

Adresse: Ejegodvej 4, 4800 Nykøbing F.

Adgang: Efter nærmere aftale.

Web: www.ejegodmoelle.dk

Kontaktperson: Preben Bonde (tlf. 20 36 25 55).

Mail: bondepreben@gmail.com.

Eskilstrup Mølle

blev opført i 1882 og var i brug indtil 1960. Det er en gallerihollænder, som ikke er fredet. Eskilstrup Møllelaug blev stiftet i 1995 og har nu overtaget møllen og er i gang med en renovering. Senest har møllen igen fået hat og vinger og kan køre.

Adresse: Eskilstrup Møllevej 1, 4863 Eskilstrup.

Adgang til møllen i forbindelse med mølledagen 3. søndag i juni. Og ellers efter nærmere aftale.

Web: www.moellerpaalf.dk

Kontaktperson: Torben Andreasen (tlf. 21 27 55 89).

Mail: torben.andres@youmail.dk.

Fejø Mølle

er en hollandsk mølle med galleri. Den blev oprindelig opført i 1858 i Briget på Fejø. I 1905 blev den flyttet til en mere central placering i Østerby midt på Fejø. Møllen var i drift indtil 1950 og er ikke fredet. Fejø Møllelaug blev stiftet i 1996 og gik derefter i gang med en restaurering. Undermøllen, møllekrop, galleri og hat er istandsat. Vingerne blev sat på i 2012, og

maskineriet med møllesten m.v. blev færdigmonteret i sommeren 2013. Møllen fremstår nu fuldt retableret.

Adresse: Herredsvej 278A, 4944 Fejø.

Adgang: I undermøllen er der møllebutik og turistinformation. Møllen er åben kl. 13.30-16.30, i juni og august hver weekend, i juli alle dage (undtagen mandag). I øvrigt åbent efter aftale (tlf. 24 26 35 03).

Web: www.fejoemoelle.dk

Kontaktperson: Preben A. Jensen (tlf. 61 60 58 99).

Mail: info@fejoemoelle.dk.

Gedesby Mølle

er den yngste af de hollandske møller på Lolland-Falster. Den er opført i 1911 og var i brug som vindmølle indtil 1947. Den er også en af de mindste gallerimøller, idet den kun har et vingefang på ca. 16 meter. Gedesby Møllelaug blev stiftet i 1985 og står for istandsættelse og løbende vedligeholdelse af møllen. Møllen kan køre og male mel.

Adresse: Kobbelsøvej 1, Gedesby, 4874 Gedser.

Adgang: I sommersæsonen har møllen åbent dagligt kl. 11-16. I tilknytning til møllen er der en genbrugsbutik, som også serverer kaffe. Der er desuden i løbet af året en del særarrangementer med markeder o.lign. Møllen kan også åbnes efter aftale (tlf. 21 56 24 14).

Web: www.gedesbymoelle.dk

Kontaktperson: Niels-Ole Hejesen (tlf. 30 95 08 18).

Mail: info@gedesbymoelle.dk.

Kappel Stubmølle

regnes for at være bygget ca. 1730, men kan måske være ældre. Den blev ombygget i 1844. Senest er den restaureret i 1980'erne og i 2004, sådan at den nu kan male mel. Bræddebeklædningen er malet med svenskrødt, og møllen har stråtag. Møllen var i drift indtil 1935 og blev bygningsfredet i 1959. Den ejes siden 2003 af den selvejende forening Kappel Stubmøllelaug.

Adresse: Kappelvej 4, Kappel, 4900 Nakskov.

Adgang: I sommerferien er der åben mølle hver tirsdag kl. 14-17. Derudover er møllen åben ved den årlige mølledag og efter nærmere aftale. Gratis adgang.

Web: www.kappelstubml.dk

Kontaktperson: Holger Villadsen (tlf. 60 56 57 28).

Mail: post@kappelstubml.dk.

Kettinge Mølle

er en gallerihollænder, der er opført i 1891 til erstatning for en forfalden stubmølle. Det blev en moderne vindmølle med gennemkørsel og automatisk hejseværk. Vingefanget var 31 alen (19,5 m). Møllen var i brug til omkring 1947. Siden 1998 ejes møllen af Kettinge Møllelaug, der har stået for en restaurering. Senest er møllen i 2011 blevet forsynet med hat og vinger, og i 2012 blev møllen færdigrestaureret, sådan at den igen kan male korn til mel.

Adresse: Grønnegadevej 1B, 4892 Kettinge.

Adgang: Åben for besøgende i skolesommerferien på søndage kl. 13-16 eller efter aftale.

Web: www.kettingemoelle.dk.

Kontaktperson: Arne Kok (tlf. 22 63 07 05).

Mail: aekok@dbmail.dk.

Majbølle Mølle

er en hollændermølle, som står meget synligt i det østlollandske landskab tæt på motorvejen ca. 2 km fra Guldborgsund-tunnelen. Møllen er opført i 1896 og afløste en stubmølle, der havde stået på stedet siden 1612. Vingerne er på 18 m. Møllen var i funktion indtil 1944-46. Majbølle Møllelaug blev stiftet i 1982 og overtog møllen i 1984, hvorefter den blev restaureret. Efter en ny istandsættelse i 2013 er møllen igen fuldt funktionsdygtig. I tilknytning til møllen er der udstilling af gamle markredskaber og en udstilling om møllens restaurering.

Adresse: Majbølle Byvej 82, Majbølle, 4862 Guldborg.

Adgang: Møllen er åben hver tirsdag kl. 11-15 i skole- og efterårsferie. Kan desuden åbnes efter telefonisk aftale (tlf. 48 17 12 72 eller 51 20 71 52).

Web: www.majboellemoelle.dk

Kontaktperson: Bo Skov Andersen (tlf. 51 20 71 52) eller Ulla Haulund Andersen (tlf. 54 77 03 32).

Mail: post@majboellemoelle.dk.

Maribo (Frilandsmuseet)

Stubmøllen på Frilandsmuseet er en af Danmarks to ældste. Ved en dendrokronologisk undersøgelse i 2011 af møllens saddebjælker blev det påvist, at træet blev fældet i vinterhalvåret 1594/1595. Møllens oprindelige placering var i Vesterby på Fejø, hvor den

var i brug helt frem til 1921. Stubmøllen blev i 1924 købt af daværende Lolland-Falsters Stiftsmuseum og flyttet til Frilandsmuseet i Maribo. Stubmøllen har i perioden 2009-2011 gennemgået en total restaurering og endnu en flytning. Møllen blev nemlig i 2011 opsat på engen bag Frilandsmuseet. Det er nu muligt at se møllen indvendig (kontakt museet).

Adresse: Meinckesvej 5, 4930 Maribo.

Adgang: Museet er åbent fra 1. maj til 30. sept. kl. 10-16, samt i efterårsferien (uge 42). Mandag er der dog kun åbent i sommerperioden. Entre 50 kr. for voksne, gratis for børn under 18 år.

Web: www.museumlollandfalster.dk

Kontakt: Tlf. 54 84 44 00.

Mail: post@museumlollandfalster.dk.

Stouby Mølle

er den yngste og største af stubmøllerne på Lolland-Falster – og måske også i hele Danmark. Den blev nyopført i 1790, efter at den gamle mølle var brændt. Teknisk set afviger den fra de andre gamle stubmøller ved at have to kværne og en skalkværn, som drives af et stjernehjul.

Adresse: Stovbyvej 19, Stouby, 4873 Væggerløse.

Adgang: Fra 3. søndag i juni til slutningen af august er møllen åben tirsdag – fredag kl. 10.30-14.30 (samt søndag i det omfang der er personale til det). Møllen kører hver onsdag i åbningstiden, hvis vind og vejr tillader det. Entre 10 kr. for voksne og gratis for børn. Endvidere kan møllen åbnes efter aftale (tlf. 40 82 41 16 eller 24 89 06 93).

Web: www.stoubymoelle.dk

Kontaktperson: Jens Hvolbæk (tlf. 24 89 06 93).

Mail: jenshvolbaek@stoubymoelle.dk.

Torkilstrup Mølle

er en stubmølle, der har ligget på en bakketop syd for Torkilstrup kirke siden ca. 1650. Den blev ombygget eller nybygget i 1743. Dette årstal findes på en oprindelig bjælke i møllen og på vindfløjen. Den var i brug indtil 1945 og blev restaureret i 1950 samt i 1993. Møllekrop og møllehat er beklædt med sorttjæret spån. Den ejes af Guldborgsund Kommune og drives af støtteforeningen Torkilstrup Møllens Venner.

Adresse: Torkilstrupvej 10A, 4863 Eskilstrup.

Adgang: Gratis adgang, men kun efter aftale. Møllen er åben Kristi himmelfartsdag, på mølledagen og ved høstgudstjenesten i Torkilstrup. Der er borde og bænke ved møllen og en flot udsigt over landskabet.

Web: www.moellerpaalf.dk

Kontaktperson: Villads Andersen (tlf. 54 43 30 97).

Mail: vsadata@gmail.com

Vindeby Mølle

er en hollandsk vindmølle med galleri. Den er opført 1824 som erstatning for en nedbrændt stubmølle, der lå samme sted. Undermøllen er opført i kampesten, og den ottekantede overmølle er i træ, der er beklædt med spån. Møllen var i brug indtil 1945 og blev fredet i 1959. Senest blev møllen restaureret i perioden 1989-1998 og er nu igen fuldt funktionsdygtig. Den drives af Vindeby Møllelaug, der har råderet over møllen i et uopsigeligt lejemål.

Adresse: Marrebæksvej 22, Vindeby, 4913 Horslunde.

Gratis adgang i sommerperioden på onsdage og søndage kl. 14-17. Derudover er møllen åben ved den årlige mølledag og efter nærmere aftale.

Web: www.vindebymoelle.dk

Kontaktperson: Lars Renner Mortensen (tlf. 40 15 05 67). Mail: formand@vindebymoelle.dk.

Østofte Mølle

er en stubmølle, der er opført i 1641 og var i brug indtil 1943. Den blev fredet i 1964. Den blev renoveret i 1970'erne og igen i 1990'erne. Møllen er beklædt med brædder og sorttjærede spån. Taget er bådformet med brædder på klink. Østofte Stubmøllens Møllelaug blev stiftet i 1991 og overtog i 2003 møllen fra Danske Møllers Venner. Møllen er fuldt funktionsdygtig.

Adresse: Østofte Møllevej 262, 4951 Nørreballe.

Adgang kun efter forudgående aftale.

Web: www.moellerpaalf.dk

Kontaktperson: Mogens Pedersen (tlf. 54 78 94 19 eller 29 65 10 14). Mail: mpedersen@dlgtele.dk.

Dette informationsark om de gamle møller på Lolland-Falster er udarbejdet af Holger Villadsen fra Kappel Stubmøllelaug (holger@sejrupvilladsen.dk). Ajourført november 2018.